

LILI POTPARA

Tri zgodbe

Na vlaku

Prehodi cel vagon, preden končno najde prazen sedež v prenatrpanem kupeju. Vroče je, potovalko vrže nad glave, vsi obrazi buljijo vanjo radovedno, čeprav ne neprijazno. »Dobar dan,« reče z zamikom, rahlo ji je neprijetno zaradi njihovega buljenja, čeprav ga je v tistih krajih pravzaprav vajena. Sleče plašč, ga obesi nad sedež, sede, objame s pogledom obraze in zapre oči. Najraje bi takoj zaspala, kar prespala vso pot do Ljubljane, cel večer in vso noč jo bo enakomerno treslo, da bi le iztreslo vse tiste misli, s katerimi se je napolnila v teh treh dneh Beograda, po tolikem času.

Saj je ves čas vedela, da tako ne bo šlo, ona, Milena, v Ljubljani, on, Sreten, v Beogradu. Vedela je na tistem prvem mladostnem dopustu, komaj 13 jih je imela, ko ga ni upala niti odkrito gledati, tako noro se je zaljubila, zalezovala ga je po plaži, od daleč koprnela in potem skoraj umrla, ko se je njihova katra odpeljala dan prej. In prihodnje leto, ker so se njuni starši tako dobro ujeli, da so se zmenili »na istem kraju ob drugem času«, ko jo je oče tako velikodušno pustil na koncert Sedmorice mladih, češ Sreten vas bo peljal, otroke, ubogajte ga. In ga je za prvim vogalom zgrabila za roko, preden je sploh lahko premislila, kaj dela. Njegovi prsti so se je oklenili, potem je bil poljub, ni bilo videti, da bi poljubljal otroka, vse tisto ločeno leto je privrelo iz njiju, vsa nenapisana pisma. Kar verjeti ni mogla, ukradeni trenutki na plažah, na morju, ko sta plavala daleč ven in ji je govoril »Zaroni, da ti kažem nešto« in so mehurčki iz njegovih ust izrisovali stokrat ponovljeni »Volim te«. Spet so Breganovići odšli dan prej, Milena je imela naslov in rezultate remija, s svinčnikom skicirane portrete na koščkih papirja in kamen, ki sta ga prelomila na dvoje, da je njej ostala polovica z njegovim imenom, njemu pa tista z njenim. In grenak okus zatajevanih solza, ko je bolščala za peugeotem, s katerim so bili zamenjali rjavo katro.

Oči tišči skupaj, a zaspati ne more. Voča čebulo, sopotniki klepetajo, kot da bi se vsi poznali med seboj, čeprav so se najbrž ta dan prvič srečali. Ta njihov temperament, ta odprtost, premišljuje, kako je vse preprosto in enostavno, odvijajo časopisni papir in drug drugemu ponujajo prineseno hrano, vsi jedo vse, iz roke v roko, tudi steklenica kroži, zasliši.

Odpre oči in se narejeno krmežljivo ozre naokoli. Pogled se sreča s toplimi nasmehi, ustnice se ji kar same razlezejo, ko se vzravna na sedežu.

»Hočete i vi malo?« jo vljudno vikajo, slutijo njeno tujost, kar vedo, da ni »njihova«, da se vrača in ne odhaja. »Hvala,« reče in iztegne roko proti ponujeni klobasi, kruhu, ki ga mamka kar lomi. »Očeš luka?« prijazno pokima ženska, Milena odkima z nasmehom. Potem je. Preudarno grize, dolgo žveči, da bi trajalo, težko jim je reči ne, kaj hitro jih lahko užališ. Pravzaprav je lačna, tri dni ni mislila na lakoto, saj sta hodila po restavracijah, na Ado sta šla in na Skadarlijo, pa ji ni bilo ne do hrane ne do pijače, odlašala sta z odhodom »domov«, v njegovo neosebno stanovanje, v katerem se je počutila kot prehodni gost. »Garni hotel,« se ji je vrinjalo v misli, kot tisti na Trojanah, ki je bil v edini noči, ko si ga je želela ogledati odznotraj, zaklenjen.

Po tistem drugem letovanju je bilo potem zimovanje. S sestro sta prišla, vozili so se na Krvavec, sestra je spala pri njih doma, Sreten pa v hotelu na poti proti Jezerskemu. Tati nikakor ni šlo, da bi bil tudi on njihov gost, tako narobe, tako zelo narobe. In se je potem vračala z njim s smučišča že prej, obe sestri sta ostajali do zadnje gondole, onadva pa sta se nerodno objemala, kar naprej se mu je izmikala in se drugi dan vračala z njim v sobo.

»Pa zašto nečeš? Znaš kako bih želeo ...,« ji je šepetal, ko jo je vrtinec novih občutkov vlekel vedno bliže, a se je vedno še pravočasno do konca oblekla in dekletu čakala v predverju. »Pa zašto?« stokrat ponovljeno vprašanje in stokrat isti odgovor: »Bojim se, ne mogu još, sačekaj ...«

In je spet odšel, na postajo je šla vsa družina skupaj, še poljubiti ga ni mogla, gledala sta se dolgo, dokler ni vlak zapiskal in so bila samo še pisma, poslana na babičin naslov. Tu in tam kak telefonski klic, preden je odšel na vojaško akademijo.

Vročje ji je. Rada bi odprla okno, ampak ni videti, da bi sopotnikom kaj manjkalo. Mljaskajo, pijejo rakijo, moški in ženske, deček v kotu spi in ga šunder ne moti. Milena poskuša brati, nekako ji je uspelo vljudno zavrtniti še več hrane, nerodno ji je, ker jim nima nič ponuditi v zameno, cigarete jim ponudi in potem vsi kadijo. Nikomur ne gre na živce, da se zatohli kupe polni s cigaretnim dimom kot plinska komora, vsi so videti tako dobre volje, na poti so, Bog ve čemu se peljejo naproti, pomisli Milena, noče vprašati, ker bi potem morala slišati vse njihove zgodbe, a se ji ne ljubi, kar nekako rada jih ima, ampak hoče mir, naj misli preskakujejo, potem bo spala.

Dve leti je bil Sreten spravljen v internatu akademije, Milena je hodila v gimnazijo, pisma so romala sem in tja, prebujala se je v žensko, on pa daleč, nedosegljiv. Dvakrat je šla ona k njemu, trikrat je prišel on, strogo inkognito, skrivala sta se po parku, spal je v motelu, v sobi se je ponavljala zgodba s tiste davne smučarije. Ni in ni mu »dala«, zakaj, še sama ni vedela. Čuvala je svojo nedolžnost, bežala pred vročico, ki ji je silila v ude, »tega ne morem nadzorovati, tega se bojim«, je potem racionalizirala, ko je bila spet daleč proč, ko je bil on spet v svoji internatski sobici, ona pa budna, nad njegovimi pismi in slikami v

sobi, ki si jo je delila s sestro. Njuna pisma so bila tako lepa, tako iskrena in hrepeneča, da je včasih kar jokala. Kaj vse mečem proč? je hlipala v blazino, zvečer, ko sta starša gledala televizijo, sestra je spala, ona pa ni vedela, kako naj mu še drugače pove, da ga ljubi, da je samo njegova (čeprav se je bala), da ga bo čakala (kako dolgo še, za vruga?), da ga pogreša in da joka (solza je zapacala črnilo), da komaj čaka naslednji klic (potem pa iz govorilnice, na hitro: »Šta radiš? Kako si? Jesi li dobro?«).

Nedolžnost ji je ušla mimogrede, na neki zabavi, brez čustev in pompa, kar zgodilo se je in se je potem žrla, ko mu je pisala izlive ljubezni. In se je potem čudil, po akademiji, v najemniški garsonjeri, ko ga je kar zgrabila spodaj, ko sta se slekla en dva tri, ko sta se zlila krčevito, na hitro, ni kaj dosti mislil nanjo, dokler ji ni potem poočital: »Pa kako si mogla? Kako si samo mogla?«

Skomignila je, utrujena in nepotešena, a je to potem vse? se ji je rinilo v zavest, a sem na to čakala?

Ni imela razumevanja za njegovo krčevito željo, takrat ne, obležala je, dvojno ponižana, žalostna za oba.

Mamka spi in smrči. Čičici s kapo se drema, dosti rakije je popil, obrača oči in na silo drži veke pokonci, Milena poskuša brati, pretvarja se, da jo zanimajo tiste črke, ki ji poplesujejo pred očmi med spomini, brska po torbici za žvečilnim gumijem, prepričana je, da ga ima nekje, a ga ne najde, luč je pridušena, vsi bi radi spali, ura je takšna, kdo pa še bere ob tem času? Postane ji nerodno, spravi knjigo, in še preden zapre torbico, najbližji obrne stikalo. Noč je, kolesa trkajo ob tire, čas je za spanje.

Ni in ni bilo menstruacije, potem, pila je čaj tavžentrože, se kopala v vroči vodi, potem pa zakrvavela tako močno, da jo je tata moral sredi noči odpeljati na urgenco, tri dni so ji dajali hormone na »ženski kliniki«, dokler se ni nekega jutra zgrudila na poti proti stranišču, proti tisti grozi, ko jo je vedno pričakala samo poplava krvi, A bom umrla? A je to kazen za moj greh? je bila njena zadnja misel, preden jo je prestregla sestra in so jo zvezali na mizo, ji na živo očistili maternico in se je potem, po neki čudni poznejši anesteziji, prebudila na bolniški postelji, v stokih, ki so sobolnicam šli skozi ušesa, naravnost v srce in so prosile sestre: »Dajte ji kaj! Tega ne moremo več poslušati!« In so ji zapičili iglo v stegno; ko se je spet zbudila, ni več nič bolelo, segla je z roko v hlačke in je bilo suho, sled vlažnosti na vložku, mimo je, mimo, konec, je pomislila. Živela bom, je hušnilo skozi misli, je Bog! Radostno je skočila s postelje, da bi šla lulat, a se ji je zvrtilo, skoraj je padla. Ženske oči so vprašujoče vrtale vanjo s sosodnjih postelj.

Skoraj že zaspil. Ko le ne bi bilo tako peklensko vroče, zakajeno in zatohlo. Čuti potoček pod pazduhama, pod dojkama se nabira, svoj vonj začuti skozi zadah po klobasah in čebuli. Vstane tiho, se odplazi do stranišča, začuda priteče iz pipe voda, »Aqua non potabile«, prebere enega od napisov nad umivalnikom, potem seže v torbico po deodorantu, se z njim poprši, spet se počuti kot človek. Na hodniku pred kupejem obstoji, čez ramo gleda umirjene speče obraze, tako spokojne, tako lepe pravzaprav. Prižge si cigareto, naj spijo, pomisli,

kdo ve v kaj se bodo zbudili, naj spiyo, jo preplavi nežno čustvo do teh neznanih ljudi, v spanju sproščenih teles, daleč je še cilj.

Pokadi dve cigareti, vlak vmes stoji, neka slavonska postaja, ne vidi napisa, čeprav ga zaobjame črko po črko.

Potem sta se poročila. Bolj na tihem, njegovi so bili tako srečni, njen tata mrk in zamišljen. On je dvignil izvid takrat v bolnišnici, »zametki embrionalnega tkiva« je pisalo, ko ga je končno dobila v roke, kdo ve ali je tata sploh razumel. Njo je zbolelo v dušo, najin otrok, ki ga ni, ki ga ne bo, je razmišljala s tistim papirjem v roki, »kontrola pri osebnem ginekologu«, je pisalo spodaj, »v primeru visoke vročine se obrniti na dežurno službo«. Tata jo je peljal domov iz bolnišnice, Sreten je prišel čez nekaj dni, ko ni bil na terenu, ko je lahko. Ko je snel uniformo za nekaj dni, na take hecne medene tedne sta šla, dva dneva na Bledu, ko nista mogla spati skupaj, ker je bila Milena še vsa bolna, razbolela od spontanega splava, Sreten jo je držal pod pazduho in sta krožila okrog jezera, kot da bi bila stara, kot bi se poznala od vekomaj.

Vmes so minili meseci, ker je moral na »obučavanje guštera«, ker se je moral dogovoriti za stanovanje (»Birajte: Batajnica, Kraljevo ili Zabok?« »Gde je taj Zabok?« »U hrvatskom Zagorju.«). In je bil Zabok, najbliže, kar je bilo lahko. Garsonjera, Milena v Ljubljani, Sreten v Zaboku, vikendi, študirala je, on je delal, poročena na daljavo. Čeprav je bilo začuda vedno dobro. Grehi pozabljivi, zgrabilo ju je in sta se ujela, enkratno, kar verjeti ni mogla, da je lahko tako lepo, tako vseobsegajoče, tisoč igrice sta si izmislila, tisoč sporočil mu je puščala po stanovanju, ko je zjutraj odhajal, tako lep v uniformi, ona pa je ostajala do vlaka; v omari, na luči, pod odejo, v predalu s priborom »I tu sam! Čao, srce!«

Zakon na daljavo. Brez otrok. Brez skupnih načrtov, brez balasta, razmišlja, ko kadi že ne vem katero cigareto, ko jo skelijo spomini na vse prebrane humoreske Ephraima Kishona, na vsa tista jutra, ko ga je zapuščala v garsonjeri, se vračala v neko svojo prisposodbo življenja v Ljubljani, tako blizu, a tako zelo zelo daleč.

Zaspala je. Pravzaprav noče razmišljati o tem, kako je polagoma zbledelo, kako ni bilo več sporočil pod rjuhami in za ploščami, kako je začela bežati. Kako je potem trepetala zanj, ko je bil tam nekje globoko v katakombah letališča v Cerkljah, kako se je začela sramovati svojega priimka, kako je hotela zbežati od vsega, nekam daleč proč, njune besede, stavki, prevečkrat ponovljeni, večno čakanje.

Vojna za Slovenijo ju je dokončno ločila. V duši. Telesi, ki sta še hrepeneli drugo po drugem, sta se spet ločila, misli so ju razdvojile, razdalje vrgle na dva konca. »Persona non grata« je z nevidnimi črkami pisalo v njegovem potnem listu, Milena pa ni zmogla poguma, da bi pustila službo in neprofitno stanovanje (sprva ga je še opremljala za dva, potem pa je postalo njen brlog, njen dom); Sreten se je takoj po vojni vrnil v Beograd.

Kam je šla najina želja? zaspalo razmišlja, ko ji je že skoraj slabo od cigaret, ko se v kupeju še vedno nič ne premakne, nima srca, da bi jih motila. Kadi,

čprav ji ne prija, vlak zavira. Pa spet pospeši, kot bi bilo nekaj na progi, kak signal ali kaj, kar narekuje tempo.

Odpri vrata, poskuša tiho, a zaškripa, splazi se na svoj sedež, poseže za šalom, ga pregane v blazino in si ga porine pod glavo na naslonjalu za roke. V hipu jo zmanjka, težko ji je leglo na dušo, tri dni Beograda, po tolikem času.

Nekaj jo zbudi. Ne odpre oči, v temo zatipa pod glavo, nekaj zaobjame s prsti; niso njeni lasje, neki drugi lasje počivajo na njenem zganjenem roza šalu, neko umirjeno dihanje pronika skozi polšen. Rada bi pogledala na uro, koliko časa je minilo? Kje smo? Kdaj bo Ljubljana? Zaduši zehanje, odpre oči in bolšči v mrak. Črni lasje, črna glava, zarinjena čez polovico naslonke za roke, kdaj so se zamenjali potniki? Mamka je še tam, malega fanta ni več, poleg nje ni tistega hrkajočega strica, temveč ta tuja glava, črna in mirno dihajoča. Pri oknu še ena speča moška postava, ni več tiste mame, debele, prijazne, kimajoče. Nasproti mamka, še ena teta, spita, še nekdo, moški. Kupe je poln, a nenadoma povsem drugačen. Skoraj strah jo zapopade, tisti nočni, ko se zbudiš in nič več ni tako, kot je bilo prej.

Nagonsko potegne šal proti sebi. Izpod črne glave. Ta se le nakazano zgane, izpusti sanjski zvok, mirno diha naprej. Milena se namesti, sanje so še tam, samo ujame jih in se lahko vrne vanje, samo še vdih in bo spet na migetajočih poljanah, zapri oči, zapri oči, ji sporoča.

Zapre oči. Roko pusti počivati na naslonki, prostora je malo, kupe še vedno smrdi po čebuli, po spanju tujih teles in duš, le kdaj so se tako na tihem in skrivaj zamenjali? jo bega.

Glava se premakne bliže. Za bežen hip začuti dotik tujih las, roka se spod telesa premakne na naslonjalo. Se kot slučajno, v spanju, dotakne njene. Šal je topel pod čelom. Segret. Puhti od tujega vonja.

Mirno diha. Preudarno, enakomerno. Roka prime njen prst. Ne trzne. Diha. Za spoznanje bolj globoko. Je opazil? Ni, sklene, in se za milimeter premakne, vse njeno telo. Dviga se v grlo. Nekaj. Vznemirjena je. Vse te tri dni je prav to manjkalo, pomisli, že vsa prebujena. V neosebnelem stanovanju. V postelji. Na Adi. Roka popolnoma neslišno poseže čez prste. Milena se ne premakne. Tisto dihanje tam zraven se za drobec sekunde prekine. Samo klokotanje koles. Tdam, tdam, tdam. Ni postaje, zdaj ne bo postaje, pomisli, in se primakne. Neslišno. Roka se ji izpod prstov izmakne proti lasem. Čvrsti, gosti. Spolzi po licu. Dihanje. Kot da je in ga ni. Izmenično. Tista druga roka šmugne proti vratu. Nežno. Oblastno. Raziskujoče. Pusti. Ne diha.

Kaj si bodo mislili? švrkne skozi prekate, tista mamka, jesti mi je dala, tikala me je, in potem?

Roka je nenadoma na prvem gumbu srajčke, pod vratom. Odpne. Še vedno skoraj nič dihanja. Vonj, le vonj, vedno bolj moški, prijeten, ščegeta Mileno v nosnice. Ena, enajst, ena enajst, šteje sekunde, preden dovoli svoji roki, da skozi mrak zdrkne po vratu dol, do kravate, začuti dlake v razporku med dvema gumboma, zadiši.

Sploh se ne premakneta. Dihata enakomerno. V mraku dve raziskujoči roki. Spodnja majica, pomisli Milena, z globokim izrezom, temen je, črn, diši, brke ima. In goste, temne temne lase. Sveže zlikano srajco. Guba nad ramenom. In pas; ko se ji roka ustavi tam nekje pod popkom.

Še opazila ni, kdaj je bila nenadoma razgaljena. Močna, velika roka z dolgimi prsti je bila osvobodila dojko, začuti pičel piš na bradavicah, zdaj že dihata. Počasi in globoko. Vsa mokra je, se zave, zgrabi jo slaba vest, kje je bilo vse to na Adi, na Skadarliji, zvečer, ko jo je raziskoval in se kar ni hotelo zgoditi, ko ji je uhajalo?

Potem kot šok luč. Postaja. Sprevodnik. Zgrabi za srajčko, nerodno zapne, prestrašeno pogleda levo. Kar boli jo med nogami, stisne kolena skupaj, nanjo se prilepijo zaspani, začudeni pogledi. Mamka, tista druga teta, prijazna, zija jo, boljčijo. Z eno roko na prsih brska po torbici, najde karto, še en pogled je pripet nanjo, tuj v nenadni svetlobi, roki odmaknjeni. Lep je, jo prešine, ko strojček zavrti luknjico v vozovnico, ko jo sprevodnik ošvrkne, spogledljivo, ko mamka še kar naprej boljči, lep je, velik in močan. Črn. Nevaren.

Potem stopi ven na hodnik. Prižge. Ne ozira se. Čuti poglede, zasliši drsna vrata.

»Ja sam Franjo. A vi, gospodjo?«

»Milena,« reče avtomatično.

»Sad će skoro Zagreb. Dali biste možda ... Sam sam ... Kod mene? Ne bih htjeo ...«

»Ne,« reče in ne ve, kam bi gledala. Kadi. Vlak zavira.

»To je Zagreb. Tu ću ..., gospodjo, Milena, mogli bismo ...«

»Ne, hvala vam puno. Znete ..., čeka me muž ...« pusti laž obviseti med dimom, vlak se ustavlja, na hrbtu čuti poglede iz kupeja, komaj dobro zapeti gumb na srajci prav boleče opozarja, gleda črno roko, lepe ustnice pod pristrizženimi brki, Franjo, pomisli, adijo Franjo, dobro jutro Franjo.

Kompozicija se ustavi, Franjo stopi v kupe, vzame kovček, pogleda Mileno, kot da bi hotel še kaj reči, a vendar obmolči, odpre vrata, luči s postaje ji svetijo naravnost v oči, nič ne reče, samo pomaha, pridrži cigareto k ustom in ga potem dolgo, vse dokler vlak ne spelje, po peronu spremlja s pogledom.

»Bog,« zašepeta, ko ji izgine izpred oči, ne da bi se ozrl. »Bog,« v mislih ponovi, ko se vlak končno odrine s postaje, ko si popravi srajco in pogumno, z na stežaj odprtimi očmi, vstopi v kupe.

Autocesta

Vozim hitro. Z avtom z dvema uplinjačema in klimatsko napravo poskušam prehiteti misli in čustva, ki se kar zlivajo skozi telo, prav organsko jih čutim zdaj v želodcu, zdaj v glavi, rokah. Dolgo to ne more trajati, mi govori, ta vzvišeni občutek, da ima življenje prav res neki svoj smisel, da sem tukaj z nekim namenom. (*Kakšnim?* se mi takoj po razodetju postavi vprašanje in zaključuje nekje tam spodaj pod prsnico.) Ne more trajati, niti veselje niti žalost niti ta povezanost s svetom.

Na pokopališču sem kar hodila od enega groba do drugega, prebiralala imena davno umrlih, za vsemi mi je bilo hudo. *Kam ste šle tako hitro?* sem v obupu na glas vprašala pred majhnim grobkom s tremi imeni deklic z enakim priimkom, na marmorju slike treh majhnih bučk, datumi, oddaljeni drug od drugega le nekaj dni. Bosa sem se sprehajala po drobnem gramozu, da se mi je zažiral v nevajene podplate, nad Draganovim grobom je bil velikanski Jezus, z zarjavelimi žebli skozi ude. Ali on kaj ve? *A kaj veš?* sem se ozrla gor in napeto prisluhnila, kot bi čakala odgovor.

Ne more trajati, premišljam, ko me Donovan in tiho brnenje motorja vračata v neki umišljeni mir. Spredej so gosti sivi oblaki, naravnost v nevihto peljem. Pozabila sem natočiti bencin, mimo dveh črpalk sem peljala, pa me nista poklicali, rumena lučka me opozarja, da lahko obtičim. Malo spustim plin, kmalu bo Petrol, vem, cesto poznam na pamet.

Teško mi je bilo oditi in pustiti sina pri mami; saj sem ga puščala že prej, a danes je bilo prav posebej hudo. Toliko vsega že razume, moj pametni fant, še Piki, naš koder, je kar naprej skakal name in me ni pustil oditi. Sem že odpeljala, po neštetih poljubčkih in zagotovilih, da si bova telefonirala, da mi bo pisal pisma, da bom prišla, takoj ko bom mogla. Pa sem se še enkrat vrnila, ker sem pozabila iz avta vzeti otroški stolček. Stal je tam na privozu, kot bi vedel, da bom prišla nazaj. »Mami, pridi jutri, po službi, *prosim!*« Tisti njegov prosim, po navadi izsiljujoč in objesten, sebični otroški prosim, je bil tokrat žalosten in resnično proseč. Ali pa se mi samo dozdeva, da svet postaja iskrenjši, da so ljudje dobri in da to, kar delam, res kaj spreminja iz slabega in zatohlega v dobro, svetlo in sveže. In neskončno boleče. Ali ljubezen res lahko kaj spremeni, če pa vse ruši? Vsi me razumejo in me podpirajo, po drugi strani pa napeto opazujejo, kaj bom storila. Bom šla? Bom ostala? Samo jaz nekaj delam, drugi so kot opazovalci pod stolpnico, na katere vrhu čepi obupani samomorilec. Čakajo in gledajo, nekaj jih drži plahto. Bo skočila? Ne bo? Gremo stavit? Za koliko?

Strah me je bilo oditi. V želodcu sem imela kepo in neke slutnje so me obhajale, vse je bilo tako intenzivno, tako malo sem jedla in spala, da sem bila kot antena, ki prestreže vsako nianso, vsak preblisk v očeh drugih, vsako neizgovorjeno misel.

To ne more trajati, se prepričujem, in upam, da bo. Naj se trga, naj boli, končno bom svoje življenje spravila v red, naredila nekaj zase in s tem tudi za druge, iskrena, po vsem blefu in cirkuških nastopih v areni, po vseh pogoriščih

in lažeh, po vseh moralnih mačkah pred ogledalom. Zdaj sem si všeč, čeprav ne vem, kaj bo z menoj čez dve minuti.

Zagledam ju s koticom očesa. Sedita na potovalki na pasu, kjer se lokalna cesta priključuje na avtocesto. Ko me tip zagleda, vstane in dvigne prst. Švig-nem mimo kot blisk, desni smernik in zaviram. Ne upam pritisniti do dna, da bi končno preizkusila ta ABS. Prestavim v vzvratno in jima zapeljem naproti, ko nasmejana tečeta proti avtu.

»Kam pa greste, gospa?« reče moški zadihano, punca je nekaj korakov zadaj.

»V Ljubljano.«

»Midva tudi! Lahko greva zraven?«

»Seveda. Privežita se.«

Pogledam v ogledalo, ženska se namešča na zadnjem sedežu, potovalko je porinila za moj sedež. Nekaj me zmoti. Ta dva ne gresta v Ljubljano, mi sporoči.

Speljem in utišam glasbo. Nasmehnem se v desno in rečem z mirnim glasom: »Saj me ne bosta oropala, ukradla avta in ubila, ali pač?«

Oba se zasmeyeta, za odtenek preveč na glas, se mi zdi.

»Ne, midva sva poštena, veste. Kruh si služim pošteno, s poštenim delom, na svetu je preveč nepoštenosti, ampak veste, midva sva pa res poštena. Sva bila pri žlahti, v Mariboru, a vi ste tudi bili v Mariboru?«

Poskušam prešteti vse njegove besede s poštenjem v korenu. Poškilim v ogledalo, punca sedi in gleda skozi okno. Meša se mi, pomislim, ampak nekaj ni prav. Nekaj me moti. Nekaj me spet tišči v želodcu, ko se oglasi moški.

»Pa kaj naju take stvari sprašujete? Se vam ne zdiva poštena? Se vam je kaj zgodilo?«

»Ne, nič, kaj bi se mi zgodilo? Vprašam pač, da vem, pri čem sem,« in se pomirjujoče nasmehnem. Tudi onadva se zahehetata, nekaj kimata. »Tvegam pač, jaz sem vaju vzela v avto, tako sem se odločila, vidva pa delajta, kar morata. Jaz sem pogumna.« Nekaj časa smo tiho.

»Dober avto imate, res dober, udoben,« kima z odobravanjem.

»Ja, res je udoben. Super stroj.«

Malo molčimo. Gledam v rumeno lučko. »Tankati moram,« rečem bolj zase. Mi trije se ne bomo pogovarjali, pomislim, zakaj sem ju pravzaprav vzela v avto? Mir rabim, ne pa nekih naključnih ljudi, saj res, zakaj? S pogledom diskretno preučim sključeno postavo na zadnjem sedežu, z roko objema potovalko, noge ima tesno skupaj, obraz temen, tudi tip je zelo temen, opazim, kar sem prej spregledala. No, pa se pogovarjajmo, pomislim.

»Kaj pa vidva počneta v življenju? In kaj bosta v Ljubljani?«

Fant kot da se je hotel spogledati s punco, tako nekako so se zavile njegove oči, ampak ona je zadaj; ne obrne se, pogleda proti meni.

»To in ono. Pošteno delo, veste. Greva v Ljubljano. Malo turizma. Zato potovalka, za turizem!« Malo se zasmeye, tudi jaz se zasmeyem, čeprav ne vidim razloga za smeh. Živčen smeh, me prešine.

»Pumpa! Bom ustavila, nimam več bencina,« glasno razmišljam.

Parkiram pred zelenim avtomatom za točenje goriva. Napačno, ugotovim, ko se skobacam iz avta. Spet bom morala vleči cev čez avto, kako da si ne morem zapomniti, na kateri strani je rezervoar? pomislim skoraj jezno. Oni se še kar nekaj nasmiha in mi ponudi, da mi bo pomagal. Vsi mi hočejo zadnje dni nekaj pomagati. »Ne, hvala, bom že jaz.« In nahrbtnik vzamem s seboj ven. In ključke izvem iz kontakta, čeprav sem vratca rezervoarja odprla elektronsko, s stikalom. Umazan asfalt mi maže podplate, visoko speti lasje in indijska obleka, počutim se nekako hipijevsko nestvarno in ljudje me čudno gledajo, opazim. Natočim do polovice tanka. Kukam noter, vem, da iz te perspektive moški mene ne vidi, jaz pa ga vidim. Obrnjen je nazaj in mrzlično se nekaj pogovarjata. On poseže proti varnostnemu pasu, se skoraj že odpne, a odmakne roko. Začutim, da se moje roke začenjajo tresti. Nekaj ni prav. Stopim okoli avta in odprem njegova vrata. »Je vse v redu?« vprašam.

Rezi se: »Ja, vse je v redu! Nič ni narobe! Brez skrbi, gospa, midva sva poštena, veste!« *Punca se skromno nasmiha, z rokami, sklenjenimi v naročju.*

Ne razmišljam, kar naenkrat se slišim reči: »Pojdite vi plačat. In račun mi prinesite.«

»Ja, seveda, ni problema,« se v hipu odpne in zleze iz vozila. Odide z denarjem. Pospremim ga s pogledom in odprem zadnja vrata. Samo od zunaj jih je mogoče odpreti, varnostna ključavnica, da otrok med vožnjo ne bi padel ven. Ali ona to ve?

Par ogleno črnih oči se zazre vame. »A je vse v redu?« ponovim vprašanje z nasmehom. »Sve u redu!« se pomirljivo nasmiha.

»Zakaj pa potem mene boli v želodcu in se mi tresejo roke? Kaj je to? A vi kaj veste o teh stvareh?«

»Možda jajnici,« reče in ponižno skomigne. In me gleda, nekako čudno, skoraj s strahom.

»Nekaj ni v redu,« ponovim in jo gledam.

»Možda ste prehladili. A lepa vam haljina, lepa.« Pogled ji pade proti mojim bosim nogam.

»Ne, nije to,« preklopim v jezik, ki ga očitno bolje razume. »Otkako ste mi sjeli u auto, mene ovdje (pokažem na želodec) nešto boli.« Še vedno se nekako nezemeljsko smehljam. Ali res kaj vem ali se mi samo dozdeva? Kaj se dogaja z menoj? se pretaka zadaj v prekatih. Potem opazim paniko na njenem, sicer tako blaženo zbranem in pravzaprav pogojno lepem obrazu. Pogleda čez mojo ramo in vidim, da se vrača moški. Strašno umazane kavbojke ima, opazim, in čisto izsušena usta. Nasmeh je grimasa, ko mi moli račun in preostanek denarja. Punca že vstaja.

»Ljubavi, uzmi torbu, ženi nije dobro.« V hipu je torba zunaj in onadva skoraj stečeta proti tovornjakom. Ves čas se ozirata proti meni, njuna obraza sta čisto druga, mešanica panike in hudobije, ta črna se ustavi in nekaj na ves glas sika proti meni. Sprva ne razumem, gledam ju in ne vem, kaj bi, potem pa nenadoma razberem besedo, ponovljeno tolikokrat. »Vještice!« se dere. »Šugava vještice!«

Vidim, da jo fant pod roko vleče naprej, ona pa se še kar obrača in vpije tisto svojo žaljivko. Pljune na umazani asfalt.

Sedem za volan, vključim Donovanana in naredim velik ovinek okrog njiju. Pritisnem na plin in nekaj časa ne mislim popolnoma na nič.

Autocesta II

Vozim počasi. Pokrajina beži mimo. Ne vidim več vseh tistih cerkva na vrhovih hribov, zelenje beži mimo in prehitavam le počasnete. Ne mudi se mi. Najraje bi kar ustavila, kadila pod kakšnim drevesom in preprosto bila. Vračam se po otroka, po tednu, v katerem naj bi spremenila svet. Svoj svet. Mali svetek, za katerega se mi je še sedem dni prej zdelo, da lahko iz močvirja postane neka lepa, sončna savana.

Nobene evforije več, nobenega štoparja ne poberem, nič več me ne boli, misli so počasne kot voznja, ko z nogo v supergi blago pritiskam na plin.

Ena sama misel se mi nenehno ponavlja in rine, rine. Iskrenost se ne izplača. Održeš maske in se prepustiš življenju, zliješ se z vsem in si umišliš stvari. In ko si tako gol in razgaljen, ko bos tekaš naokrog kot kakšen novodobni Jezus, si tako prekleto ranljiv. In potem te ranijo prav vsi tisti, za katere te je bolelo, ki si jih prej postavljaj na prvo mesto. Kaj vem. Kar vozim in kilometri počasi ostajajo za menoj.

Iskrenost se ne izplača. Kaj mi bo? Zdaj vsi vse vedo in so vsi strašno pametni. Samo jaz nič več ne vem. Nič več se mi ne sporoča. Ugasnem radio. Donovan mi gre na živce. Njegov čudoviti tremolo, prekrasen glas, vse me živcira.

Sin me čaka na privozu. Samoumevno mi takoj po pozdravih reče, da je žejen. »Mami, sok!« Izvlečem se iz avta in po stopnicah gor, da mu pripravim sok.

»Imam že spakirano potovalko!« mi pove. »Polže sva nabirala z babico! Mili-jon polžev!«

»Ja, sine, lepo. Sta jih potem posolila?«

Kar trese se od razburjenja: »Sva začinila te škodljivce in je nastala polžja juha!«

»Super, ljubček. So zdaj mrtvi?«

»Vsi so mrtvi! Taka rumena voda nastane iz njih, boš pogledala?«

Seveda bom. Z roko v roki odideva za hišo, polžja juha je v polivinilasti vrečki, »milion« mrtvih, združenih polžev. Na bruhanje mi gre, a se premagam.

Poslovim se od mame, se zahvalim za vso pomoč, kot robot. Gleda me, samo teden poprej sva se *pogovarjali*, zdaj je spet vse po starem. Nič ne vpraša in sem hvaležna.

Vozim počasi. Moram paziti nase, toliko ljudi me potrebuje, otrok, mama, brat, oče, babica, nič se mi ne sme zgoditi. Mož, tudi on pravi, da me potrebuje. Da ne more brez mene. Da me ima rad. Vsi me imajo strašno radi in delajo vse, da bi ostala v svojem malem, varnem, zatohlem močvirju. Jaz pa vozim nazaj proti svojemu življenju in bi rada naredila še kakšen postanek.

Zagledam jo na privozu, kjer se lokalna cesta priključuje na avtocesto. »Sine, a pobereva štoparko?«

»Ja, mami, saj je tam spredaj pri tebi še prostor.« Seveda, še veliko prostora, prazen sedež, ki hoče skeleti, kamor hočem kaj povedati, pa ni več kaj.

»Dober dan, gospa,« reče skuštrana mala glava. »A greste v Ljubljano?«

»Seveda, prisedi. In zveži se.«

Potem kramljava o tem, kaj študira, kje živi, kaj je počela na Štajerskem. Šali se z mojim sinom, nekaj se hecata, on ji pripoveduje, kako je bilo pri babici, kako sta lovila polže (*Saj so počasni, veš, ne morejo ti pobegniti! Ha, ha!*).

Vozim. Lepo počasi in varno. Skozi cestninske postaje zapeljem po ta hitri stezi, ABC Users Only, dom je čedalje bliže. Nič se ni spremenilo. Prav nič.

Rdeče vozlišče

Eros, tanatos

Kot da sta enako stara, tisti magični občutek brezčasnosti in popolnega zlitja, se zdi Zvezdi, ko se vsa zaljubljena smeje, reži v en glas z Rajkom in hip za tem joka, ranjena, prizadeta. Saj se sploh ne prepozna več, ta polnost življenja in občutenja, sol, ki jo po vročem dnevu na morju polize z njegovega vratu, roka, ki se tako čudovito prilega v njeno, misli, ki si jih kradeta in jih nadaljujeta. In grozljiva negotovost, ko ga ob dogovorjeni uri ni na parkirišču.

Kot da sta enako stara, ko se pod roko sprehodita do Sv. Vincenca in ju cerkovnik prijazno, nemara le z nakazano radovednostjo, pozdravi. In sedeta na klop za kapelo, kjer Zvezda kot iz heca odgrizne stebelce štiriperesne deteljice in mu jo pomoli. Rajko se čudi: »Pa kako jih vidiš, pismo? Jaz še nobene nisem našel v življenju, pa sem tu že 65 let. Zakaj pa z zobmi?«

»Srečno oko, ki jo vidi, nesrečna roka, ki jo utrga,« z nasmeškom reče Zvezda in spet sta srečna in razposajena, kot da ju ne bi ločevalo trideset let. Vas pod njima je daleč, v kapeli peščica faranov prepeva psalme, onadva pa se šalita v svojem zasebnem žargonu, držita za roke ali si molče slonita v objemu.

In je vse prav. Vprašanja in pomisleki, služba in življenje so daleč proč, kot je daleč vas, ki se z vsakim pogledom, ko se ločijo njune oči, odmika nekam v polmegličasto nekdanje močvirje.

* * *

Potegnilo ju je skupaj kot dva pola magneta, kot dva pola istega. Prej se je Zvezda vedno bala slišati svoje neizgovorjene misli iz tujih ust, nenadoma pa je to postalo nekaj normalnega, neka čudna napol vseobsegajoča komunikacija med dvema. Popolnoma normalno, da je Rajko z največjo samoumevnostjo s polic jemal njene najljubše knjige, med ploščami izbiral njeno glasbo. Nič nenavadnega se ji ni zdelo, ko sta se med večerjo hihitala kot najstnika, sploh ni čutila tujih pogledov na sebi. Še ko sta se drezala z ljubosumnimi izpadi, je bila to povsem običajna stvar.

* * *

»A misliš, da je ta zveza pametna?« je zvedavo pokroviteljsko vprašala Simona, ko sta sedeli pod žgočim soncem ob rjavo zeleni reki, ki leno reže mesto na dvoje.

»Me ne briga,« je odvrnila Zvezda, na smeh ji je šlo, izpod oči je pogledala Simonu in kljubovalno rekla: »Jaz sem srečna. Kaj pa ti, si srečna v svoji pametni zvezi?«

Simona jo je pogledala skoraj sovražno, potem pa nekako čudno, novo, Zvezda si pogleda ni znala raztolmačiti. »Ti že veš, kaj delaš ...,« je stavek obvisel klišejsko v sopari, čeprav se je Zvezdi zdelo, da je Simona pravzaprav hotela reči nekaj drugega, nekaj, kar ve.

* * *

»Če bova kdaj kje sama, ti poskrbi, da se ne bo nič zgodilo,« reče Rajko, v desni roki drži kavno skodelico, leva mu počiva na kolenu. Zvezda gleda njegovo roko, počasi dvigne pogled, se za spoznanje primakne in s prsti objame njegove.

»Prav. Ne sekiraj se.«

Rajko si oddahne, roka pod njeno dlanjo se sprosti. »Nisi huda?« jo pogleda s široko razprtimi očmi, kot otrok.

»Kaj bom huda? A nama kaj manjka?«

Potem molčita in pijeta kavo. Sonce tone za hrib, čas stoji, toda ura teče in treba bo domov. Vsak na svoj dom, zaskeli odrinjena misel, Zvezda izpusti njegovo roko in si poravna krilo.

»Greva?«

»A že?«

Potem ga odpelje. Parkira tri ulice proč, gledata se v polmraku, držita za roke, ne upa si ga poljubiti; Rajko počasi odpre vrata in hitro izgine med bloki.

Težka je njena noga na pedalki za plin, trdno stiska krmilo in solze ji meglijo pogled.

Koza! Koza! si misli, ko se uzre v vzratnem ogledalu. Koza!, ko jo cesta kar sama odpelje spet na tisto klop nad ravnico, temno je, le roji kresničk pobliskavajo v globoki senci kapele, zvon molči. Sede na klopco, pokadi nekaj cigaret, začuti sonce in poljube in okus detelje. Potem brez misli odpelje nazaj v mesto.

* * *

»A boš danes kosil doma?«

»Ja, kje pa sem jaz pravzaprav doma?«

Smejeta se, čeprav Zvezdi ni smešno. Skuhala bo za dva in mogoče jedla sama. Prazen krožnik na drugi strani mize bo kot glasnik razuma, kot Simonino vprašanje. Je vse to pametno? In na njenem, polnem, a nedotaknjenem, bo kot postana hrana ležal odgovor, ni pametno, in v oklepaju (a ne morem drugače).

* * *

»Kaj naj storim s teboj?« vpraša Rajko, kot bi res upal, da mu bo Zvezda povedala pravi odgovor.

»Kar hočeš. Oženi se z menoj,« se zasmije Zvezda, ko stojita na stopnicah pred cerkvijo, vedno zaklenjeno.

»Joj, le zakaj zaklepajo cerkve, ko jih človek rabi?« glasno razmišlja Rajko. Stopita vsak proti svojim vratom, primeta vsak za svojo kljuko in oboja se vda-jo pod pritiskom.

»A to kaj pomeni?« se v en glas vprašujoče zazreta drug v drugega.

Potem samo molče sedita. Zvezda se poskuša spomniti kakšne davno pozabljene molitvice iz otroštva, Rajku se na čelu rišejo skrbi.

»Bog je samo eden,« tiho reče čez čas, »le da mu dajemo različna imena.«

»Ja, kot tiste lutke iz kartona, ki jih oblačiš v papirnate oblekice, to smo se včasih igrali ...,« kot odmev zašepeta Zvezda.

»Bog že ve, kaj dela,« neprepičljivo reče Rajko in poišče Zvezdino hladno, potno dlan.

»Vsaj on, če že midva ne.«

* * *

Potem sta nekega večera sama pri njej doma. Pijeta limonado in poslušata Puccinija. Gledata albume s slikami. Brskata med knjigami in klepetata. Slo-nita ob balkonski ograji in kadita. Zvezda skrbi, da »se ne bi nič zgodilo«. Hodi-ta iz prostora v prostor, drug za drugim, od mize na zofo, z zofe na tabureje na balkonu in spet nazaj. Stresata šale. Zvezda kar naprej hodi lulat in delat nove in nove vrčke limonade.

Še sama ne ve več, kdaj je njegova roka poiskala pod obleko, ne more se spom-niti, kako sta prišla do spalnice, okno je bilo ves čas na stežaj odprto, premišljuje pozneje, kako da tega ni opazila? Pozneje, ko je zaklenila za njim, ko leži v lahni spalni srajci ob odprtem oknu in bulji v Venero ali tisto zvezdo pač, ki se zvečer prva prižge na zahodu in se potem hoče skriti v množici drugih. A jo Zvezda vedno najde s pogledom, ali pa si domišlja, da jo. Pozneje, potem ko jo je za nekaj hipov odneslo tja gor, kjer ni ne časa ne prostora, le prazna, svetla večnost. Po-tem ko je Rajko obležal na njej in ga je, ko je spet prišla do sape, nežno poklicala. In je bilo vse tiho in čez nekaj sekund, po še enem vprašujočem »Rajko?«, že grozljivo mirno. Zgrabila ga je za ramena in ga v paniki stresla. »Rajko!« je zav-pila proti zaprtim očem in brezizraznemu loku ustnic.

»A si se ustrašila, da sem umrl?« so se ustnice razprle v režanje, dvignil se je na roke in njegov huronski smeh je votlo odmeval skozi Zvezdine izpraznjene možgane, kamor se je z njegovo šalo za vedno naselilo nekaj stiskajoče hladne-ga, topi, mrzli strah.

